

בס"ד

ערב שבת קודש

עלון דו שבועי

ענג שבת

פרשת וילך - יום ניפור - האזינו - סוכות - וזאת הברכה

ה' בתשרי ה'תשע"ט (14.09.2018) יוצא לאורך ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים לעילוי נשמת אטל פולק שני בת הרץ נפתלי ז"ל, נפטרה ב-ט' באדר תשע"ח, יהי זכרה ברוך! (שנה שלושם ושתיים) עלון מס' 24 (1222)

מועדי שבת שובה פרשת וילך

יום	ער"ש	מוצ"ש
י-ם	18.11	19.22
ת"א	18.26	19.24
ח"פה	18.18	19.24
ב"ש	18.28	19.24
אילת	18.21	19.22

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת וילך - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.57 - 4.53
זמן הנחת תפילין	5.39 - 5.35
הנץ החמה (מישור)	6.29 - 6.25
הנץ החמה (הנראה)	6.33 - 6.29
ס"ז ק"ש מג"א	8.45 - 8.44
חצות היום	12.34 - 12.36
מנחה גדולה	13.04 - 13.08
שקיעת החמה	18.39 - 18.47
צאת הכוכבים ב'	19.29 - 19.37

דף יומי: מנחות לו - מב

מועדי יום הכיפורים

יום	ער"ש	מוצ"ש
י-ם	18.06	19.17
ת"א	18.21	19.19
ח"פה	18.12	19.18
ב"ש	18.23	19.19
אילת	18.16	19.17

מועדי השבת האזינו

יום	ער"ש	מוצ"ש
י-ם	18.02	19.13
ת"א	18.17	19.15
ח"פה	18.08	19.14
ב"ש	18.19	19.15
אילת	18.12	19.13

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת האזינו - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	5.02 - 4.58
זמן הנחת תפילין	5.43 - 5.39
הנץ החמה (מישור)	6.33 - 6.29
הנץ החמה (הנראה)	6.37 - 6.34
ס"ז ק"ש מג"א	8.47 - 8.45
חצות היום	12.31 - 12.34
מנחה גדולה	13.02 - 13.04
שקיעת החמה	18.30 - 18.38
צאת הכוכבים ב'	19.20 - 19.28

דף יומי: מנחות מג - מט

את העלון ניתן למצוא בפיסבוק תחת השם: "ענג שבת" ובאתר ישבה www.yeshiva.org.il וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת ב"מזייע יהודי" www.moreshet.co.il

יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוק 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 smuladv@netvision.net.il דוא"ל: 054-6695400 עיצוב: חגואל שפיצברג

"רצה בן עמר אשר דאוכך מלה. חסוב חלבו כאלו קרבנו אל תבלה. תתקן עליו את חייק ותפלתו תתגלה." לקוראי "ענג שבת" ולכל בית ישראל ברכת אמר חתימה טובה, חג שמח ואמר טוב!

התשובה כמהלך טבעי

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה היא ממה ולא רחוקה היא: לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו משמנו אתה ונעשה: לא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו משמנו אתה ונעשה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשות: (דברים ל, יד)

התורה מתארת את מצוות התשובה כמצווה קרובה, וקלה לביצוע. התשובה אינה בשמים, אינה מעבר לים אלא בהישג יד.

בקוראנו שאלה זו או שואלים: האם כל כך קל לשוב אל ה'?! האם קל כל כך לעזוב את מעשינו הרעים?! או מנסים ומנסים פעמים רבות, ולא מצליחים!

בורא העולם קבע בחכמתו שכל דבר הכרחי לקיום החיים נמצא בטבע בקלות. ככל שהדבר נצרך יותר כך הוא מצוי יותר. לדוגמאות: כל החי והצומח בעולם זקוק בתדירות ובתמידות לאוויר ואכן בורא העולם נתן את האוויר בכל מקום בהישג יד. אדם שנוולד ואינו יכול להתקיים ללא חלב אם, זימן לו הבורא את החלב, על כל מרכיביו החיוניים, לאחר הלידה אצל אמו. המים שהם מצרך חיוני אבל בתדירות נמוכה יותר זמין בטבע במאמץ קל מאד, מזון חיוני שנדרש בתדירות נמוכה יותר זמין בטבע במאמץ קל יחסית. ככל שהאדם עוסק בצרכים חיוניים פחות כך עולה רמת הנדירות והקושי להשיגם.

כמו לגבי הצרכים החומריים של הטבע כך גם לגבי הצרכים החיוניים בתחום הרוחני / נפשי. הבורא הכניס לנפש האדם את הנטייה לעשות טוב, להיות ישר שלא לעשות עוול שלא לגנוב וכדומה. כל זאת בגלל שתכונות אלו נדרשות והכרחיות לאדם כדי להיות בחברה. התורה מתארת תכונות בסיסיות אלו בפסוק: "וייפח באפיו נשמת חיים" שה' נפח באדם נשמה שהיא חלק רוחני הקשור לאלוקים.

אנו מכירים תכונה טבעית זו מכונה בפי העמים - מצפון. (משך חכמה) בגלל תכונה טבעית מולדת זו אנו נתקלים בתופעה שכאשר אדם עושה מעשה טוב נשמח/מצפונינו נותנים לו הרגשה טובה וכאשר הוא עושה מעשה רע נשמח/מצפונינו נותנים לו הרגשה רעה.

יוצא אם כן שלעשות טוב זה טבעי לאדם ולעשות רע זה מנוגד לטבע המולד של האדם, לכן קל יותר לעשות טוב מלעשות רע.

שלמה המלך הביע רעיון זה בפסוק: "לבד ראה זה מצאתי אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים" (קהלת פרק ז' כט) שלמה פותח את הפסוק בלשון יחיד כשנושא המשפט הוא האדם, בחלק השני של הפסוק ממשיך שלמה בלשון רבים "והמה בקשו" כוונת הפסוק ללמדנו אכן האדם נולד עם תכונה בסיסית להיות ישר, כאשר האדם גדל ובא בחברת אנשים אחרים - כאשר היחיד הופך לרבים - האדם עושה חשבונות רבים השונים מטבעו הבסיסי לעשות טוב, חשבונות של יצרים וצרכים חברתיים שונים: להיות מקובל בחברה, לבלוט מבחינת עושר, כבוד או כוח ובעקבות אלו הוא סוטה מטבעו הטבעי ליושר. אכן האדם נוצר ישר והמה (האדם בין הרבים) מבקשים לעשות חשבונות אחרים מהטבע.

לפי תפיסה זו אכן התשובה של האדם לטבעו הבסיסי אינה מעבר לים, אינה בשמים אלא קלה להשיג כאשר היא טבע האדם מלידתו.

עם פתיחת שנת תשע"ט אנו עומדים מול עצמנו בחשבון נפש על מעשינו בעבר וברצון להיטיב לקראת העתיד. נוכל לקבל הרבה כוח מידיעה זו שהנטייה להיטיב נמצאת בהישג יד. ומכוח זה נזכה לתשובה שלימה, לכתובה וחתימה טובה.

הרב **משה ביגל**, הרב המקומי מיתר, מחבר הספר "אכול בשמחה".

זמני היום והלימודים היומיים:

מועדי שמחת תורה	משבת חוה"מ סוכות - יום ו'	אופק ת"א
ער"ש מוצ"ט	עלות השחר	5.07 - 5.03
י-ם	זמן הנחת תפילין	5.48 - 5.44
19.01 17.50	הנץ החמה (מישור)	6.38 - 6.34
19.03 18.05	הנץ החמה (הנראה)	6.42 - 6.38
19.02 17.56	ס"ז ק"ש מג"א	8.48 - 8.47
19.03 18.08	חצות היום	12.29 - 12.31
19.01 18.01	מנחה גדולה	12.59 - 13.02
	שקיעת החמה	18.21 - 18.28
	צאת הכוכבים ב'	19.11 - 19.18

מועדי חג הסוכות

ער"ש מוצ"ט	י-ם	ת"א	ח"פה	ב"ש	אילת
19.04 17.52	19.10 17.59	19.12 18.14	19.11 18.05	19.12 18.17	19.10 18.10
19.05 18.08					
19.05 17.59					
19.06 18.10					
19.04 18.03					

חול המועד סוכות

ער"ש מוצ"ש	י-ם
19.04 17.52	19.10 17.59
19.05 18.08	19.12 18.14
19.05 17.59	19.11 18.05
19.06 18.10	19.12 18.17
19.04 18.03	19.10 18.10

דף יומי: מנחות נ - נו

בניית אתרים: עיצוב אתרים, מינסייט, דף נחיתה, בניית אתרים, מערכות ניהול תוכן, אחסון אתרים וקידום אתרים.

אינטראקטיב: עיצוב באנרים, עיצוב באנרים פלאש, קטלוג אלקטרוני.

עיצוב גרפי: לוגו, ניירת, פלייר, מודעה, פרוספקט, קטלוג, ספר, רולאפ וכרטיס ביקור.

פגשו אותנו בפיסבוק **Haguel Spitzberg**

טל: 054-6695400 **חגואל שפיצברג** shelegpr@gmail.com

מבצעים את כל סוגי האיטום

מערכות איטום חדשניות לגגות עד 8 שנות אחריות כולל גגות מרוצפים. איטום קירות חיצוניים, טיח, תפרים, סדקים והתזת סילרים ע"י סנפלינג. צביעת קירות חיצוניים בסנפלינג. התקנת מרזבים, עבודה מקצועית ויסודית.

ירון 052-4012533

נאו"ת דש"א נופש, אירוח ותרבות, ארגון שבתון עיון ושבת חתן

סוכות התשע"ט

בית ההארה המפואר בית וגן ירושלים

רחוב הפיסטה 8 שני לילות - יומיים ראשונים י"ד בתשרי התשע"ט - ט"ז בתשרי (23-25/9/18) אפשרות לילה אחד

חדרים אחרונים באגף א'

- פנסיון מלא + פינוקים • אירוח כיד המלך • שני מניינים
- בעלי תפילה • שכרות מהדרין • שיעורים, הרצאות ודף יומי • בלעדיות לאגף א' המפואר
- חדר: מיני בר, כספת, טלוויזיה ומזגן. במלון: חניון מקורה

לפרטים והרשמה: שמעון נייד: 052-3611441 | פקס: 08-9268663

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **מיכאל** בן משה זאב הלוי קלנר ז"ל, נפטר ב-י"ב בתשרי תשס"ז. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **שלמה מאיר** בר שמואל גליק ז"ל, נפטר ב-י"ב בתשרי תשמ"ד. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **הדרה ניסים** בת יהודית יוסף עודד ז"ל, העמידה תלמידים הרבה. נלב"ע ב-י"ב בתשרי תשע"ו. יהי זכרה ברוך!

דיני השבוע ומנהגיו
לעילוי נשמת
יעקב יוסף שמעון ונחמה חיה כהן ז"ל

שבת שובה פרשת וילך
ההפטרה: "שובה ישראל" (הושע יז, א).
במנחה אומרים "צדקתך". בערבית אין אומרים: "ויהי נועם... ואתה קדוש"
יום שני בלילה – מנהג כפרות
יום הכפורים

יום שלישי – ערב יום כיפור – שחרית: סליחות בקצרה ללא נפילת אפיים. אין אומרים מזמור לתודה. אין אומרים תחנון ואין אומרים למנצח. אין אומרים אבינו מלכנו. חייב להרבות בסעודה, ואסור להתענות אפילו תענית חלום. רוחצין וטובלין, אפילו אבל בתוך שבעה רוחץ וטובל סמוך לשקיעת החמה.

מנחה: אחרי אלקי נצור בתפילה אומר: "יהיו לרצון, ואח"כ וידיו ועל חטא. באמצע הוידוי ועל חטא יכול להפסיק לקדושה, לפסוקים "קדוש קדוש" ו"ברוך כבוד", לאמן היא שמיא רבא בקדיש ואחר דאמירן בעלמא, לאמן אחר אתה קדוש ואחרי שומע תפילה, לתיבת "מודים אנחנו לך", והכל כדין באמצע קריאת שמע. ואם שכח ולא אמר "יהיו לרצון" קודם הוידוי, יאמר זאת במקום שעומד קודם שמפסיק לנ"ל. (וכך הדין כשעומד באלוקי נצור כל השנה). לא אומרים אבינו מלכנו.

סעודה מפסקת. מפסיקין לאכול מבעוד יום כדי להוסיף מחול על הקודש. אם סבל בפיו התענית אסור לו כבר לאכול. קודם שהולכים לבית הכנסת מברכים הילדים שיאריכו ימים ויהיו עובדי ה'. ואיש את רעהו יפיים. זכות גדולה למחול מחילה גמורה לכל אלה שצעדוהו.

יום שלישי ערב יום כפורים: מתעטפים בטלית בעוד יום בברכה. אומרים תפילה זכה ומקבלים חמשת העינויים. מוציאים שני ספרי תורה ע"י שני זקנים וחשובים העוטרים את הש"ץ, ואומרים על דעת המקום וכל נדר.

יום רביעי – שחרית נוטל ידיו עד קשרי אצבעותיו, ומעביר הלכלוך מעינו.

מוציאים שני ספרי תורה. י"ג מדות ורבש"ע. בספר הראשון קוראים ששה בפרשת אחרי מות. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פנחס. ההפטרה: "ואמר סלו סלו" (ישעיהו נ"ז, א).
מנחה: מוציאים ספר תורה. קוראים בפרשת אחרי מות ל-שלשה קוראים. ההפטרה: ספר יונה.

נעילה: לחזור להתפלל כשהחמה בראש האילנות. בתפילה אומרים וחתום. קודם חזרת הש"ץ פותחים ארון הקודש עד אחר התפילה. מיום כפור עד אחרי ראש חודש חשון לא אומרים תחנון.

יום הכיפורים – הצום
אחת ממצוות היום היא הצום. אך יש אנשים שהצום עלול לסכן אותם, מפאת מחלה וכד'. הללו חייבים להיוועץ לפני יום הכיפורים ברופא היודע בחומרת יום הכיפורים ואפשר לסמוך עליו להלכה. על פי קביעתו יש לשאול שאלת חכם (רב), אשר יורה בשעת הצורך לאכול או לשתות בשיעורים מסויימים (פחות מכשיעור אכילה או שתיה). וירגש, כי אסור לאדם במצב כזה להחמיר לעצמו על דעתו בלבד – ולצום ביום הכיפורים. יש לדעת, כי כשם שעל הכלל חלה מצות הצום ביום הכיפורים, בה במידה חלה מצוה על מי שנתון בסיכון בעקבות הצום – לאכול ולשתות ביום הכיפורים, אלא שיש לעשות כל על פי הוראת מורה הוראה.

כיוצא בזה, מי שחייב לבלוע תרופות ביום הכיפורים – יעשה שאלת חכם וינהג בלי פקפוק על פי הוראתו של הרב. חולה או אדם חלש וכד', שהליכתו לבית הכנסת עלולה לגרום לו לבליעת תרופות או אכילה ושתייה – מוטב שישאר בביתו ושכב במנוחה ולא ילך לבית הכנסת ביום הכיפורים.

הימים שבת ויום כיפור לסוכות
למחרת יום כיפור יש הנהגים להקדים קצת לתפילת שחרית, שלא יראה שאנו נכנעין לקב"ה רק בעת שאנו צריכים לבקש דיננו (משנה ברורה תרכ"ד). אין אומרים תחנון בימים אלה, אבל "למנצח" ו"אל ארך אפיים" בימי שני וחמישי אומרים. במנחה בשבת לא אומרים "צדקתך" וגם לא קוראים פרקי אבות וברכי נפשי (משנה ברורה תרכ"ד).

שבת פרשת האזינו
ההפטרה: "ידבר דוד" (שמואל ב' כב, א). לפי הרמב"ם (למנהג התימנים): "כה אמר ה' אלקים ולקחתיו.. (יחזקאל יז, כב עד סוף פרק יח).

אין אומרים אב הרחמים ואין מזכירים נשמות. במנחה אין אומרים "צדקתך".

בערבית אין אומרים: "ויהי נועם... ואתה קדוש". אומרים ויתן לך. **חג הסוכות**

כניסת החג: הדלקת הנרות תעשה בסוכה, ואם קשה הדבך, יש להדליק את הנרות מאחורי חלון שנשקף אל הסוכה, כך שיוסיפו אורה ושמחה ליושבים בסוכה (שולחן ערוך תרל"ט שע"צ כ').
מברכים: להדליק נר של יו"ט. אישה המדלקת תברך שהחיינו ויעמידו את הנרות, במקום שבו לא יהיה חשש שמא תיתפס האש. **הקידוש**

א. מקדשים בישיבה או בעמידה כפי שנוהגים תמיד. בסוף הקידוש יאמר: ברכות לישב בסוכה ושהחיינו (שולחן ערוך תרמ"ג). בברכת שהחיינו יש לכוון: על החג עצמו, על עשיית הסוכה, ועל הישיבה בסוכה. אם הפך את הסדר ואמר מקודם שהחיינו, יצא (שו"ע תרמ"א תרמ"ג ומ"ב). המתארח אצל חברו, יוכל אף הוא לכוון לפטור בברכת שהחיינו את עשיית סוכתו שלו.
ב. רבים נוהגים בקידוש, כדעת הרמב"ם המחבר והגר"א: מקדש ומברך לישב בסוכה בעמידה, ואח"כ מתישבים (המקדש והשומעים) ומברך שהחיינו (תרמ"ג סק"ד). הנהגים כן, יקפידו שלא לשבת בסוכה עד הקידוש.

ג. אישה שמקום ישיבתה שלא מתחת לסכך, אם שותה היא מיין הקידוש, לא תענה אמן על ברכת הסוכה. ואם בירכה שהחיינו בהדלקת הנרות, לא תענה אמן אף על ברכת שהחיינו. אישה שיושבת בסוכה תענה אמן על הכל (אלא אם כן ברור לה שכיוונה ב"שהחיינו" שבהדלקת הנרות להוציא מצוות הישיבה בסוכה).

ד. קידוש של שחרית, יש שאומרים "לישב בסוכה" אחר ברכת הין, ויש שמברכים זאת אחר ברכת המוציא, וינהג כל אדם כרצונו. אכן אם אינו אוכל פת, רק מיני מזונות כדי שיהא הקידוש "במקום סעודה", ודאי שיברך את ברכת "לישב בסוכה" בקידוש (שולחן ערוך תרמ"ג סק"ט).

ה. כשאין קידוש: כתב בשולחן ערוך: נוהגים לברך על הסוכה אחר ברכת המוציא קודם שיטעם (תרמ"ג ג'). שכח לברך לישב בסוכה ונזכר במהלך או בסוף הסעודה, יברך ויאכל מעט פת. נזכר אחר ברכת המזון, יברך וימשיך לשהות מעט בסוכה. (תרל"ט סקמ"ח).

ו. אם ברך לישב בסוכה על אכילת עוגה וכדו' ויתר מאוחר, בעודו בסוכה, פתח בסעודת פת, אינו מברך עליה לישב בסוכה. ואם יצא לתפילת מנחה וכדו' כשחוזר ומתחיל בסעודת פת, מברך. אך אם יצא באמצע לצרכיו או להביא איזה דבר, אינו מברך. ואם יצא מסוכתו אחר אכילת העוגה ואוכל סעודה בינות חברו, לעולם הוא מברך (שם).

דיני ישיבה בסוכה
א. אין לשטוף כלים בסוכה ולא להכניס סירים. אחר סיום האכילה, יפנה מיד את הצלחות. כלי שתיה וכוסות מותר שיהיו שם כל הזמן (שולחן ערוך תרל"ט א' ומשנ"ב). נטילת ידים מותרת בסוכה.

ב. מצוי במקומותינו שהסוכה ממוקמת במקום שחלקו מקורה בתקרה. בסוכה מעין זו יש להקפיד על כך, שרובו של השולחן יהיה שולחן הכשר (תרל"ד שעה"צ ר'). לפעמים פורשים מפה על 2 שולחנות צמודים זל"ז, ונעשו כשולחן אחד, ויש לשים לב להזהר!

ג. אם כבה האור בסוכה וא"א לתקן, רשאי לאכול בביתו. "מצטער" שהחמיר על עצמו לאכול בסוכה, פעמים שמקבל שכר ופעמים שלא, וכדלהלן: אם אכל בה בעת הגשם או בחשיכה, אינו מקבל שכר, וכמובן שאינו מברך לישב בסוכה. וכן הדין כאשר כבה האור בסוכתו, ומתוך רגשי בושה הלך לסוכת חברו. אך אם התגבר והלך אליה בהרגשה טובה, מברך ונוטל שכר (ביה"ט תרל"ט תר"מ ס"ק כ"ב).

ד. ישן בביתו מפני הגשם, ופסקו הגשמים באמצע הלילה, ממשיך לישון בביתו, ואם חזר לישון בסוכה, מקבל ע"ז שכר. אם בעת הגשמים כיסה את הסכך במשטח העשוי לכך, ונשאר לישון בסוכה, משיפסקו הגשמים יסיר את המשטח, שהרי אין טרחה בדבר. המצווה של האכילה בלילה הראשון, מוטלת אף על "המצטער", אולם בלא ברכה (תרל"ט ה' ו').

איגוד ארבעת המינים: יש לאגוד את הלולב עם ההדסים והערבות. וזאת ע"י שני קשרים זה ע"ג זה, או ע"י קשר וכריכה, ואין מועיל ע"י כריכה ותחיבה לחוד. תחיבה של המינים בסלסלה, נחשבת "איגוד" (שולחן ערוך תרנ"א סק"א סק"ח). הטפח העליון של שדרת הלולב יהיה פנוי ללא כל קשר, ויבלוט למעלה מראש ההדס (שולחן ערוך תרנ"א סק"ד תר"נ ב').

שחרית – נטילת לולב. נוטל האתרוג בשמאל כשהוא מהופך והלולב בימינו ומברך על נטילת לולב ושהחיינו, אח"כ הופך האתרוג כשהפיטם למעלה ואז מכוון לצאת בנטילת הלולב. ומנענע.

סדר הנענועים
למנהג אשכנז סדר הנענועים הוא: מזרח – דרום – מערב צפון – מעלה – מטה.

למנהג עדות המזרח וקהילות החסידים: דרום – צפון – מזרח – מעלה – מטה – מערב.

בבית כנסת אחד לא יהיו מקצתם נוהגים מנהג נענועים זה ומקצתם נוהגים מנהג נענועים אחר, מפני משום "לא תגודדו" – לא תעשו אגודות אגודות (בבמות יג, ב).

רמזי הנענועים
בעולת הרא"ה ח"ב, הביא רמזים נאים לסדר הנענועים, מתורת אביו של הרא"ה קוק, ר' שלמה זלמן הכהן (הסדר כפי מנהג אשכנז לדעיל): בתיבת "הודו" אנו מנענעים למזרח (כוון ההיכל), על שם הכתוב: "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'", (בתיבת לה' – לא מנענעים) "טוב" – מנענעים למערב על פי מה שאמרו חז"ל שכינה במערב (בבא בתרא כ"ה, א); "לעולם" – מנענעים למעלה על הכתוב "לעולם ה' בדרך נצב בשמים"; "חסדו" – מנענעים לארץ, על שם "חסד ה' מלאה הארץ"; ושתי המילים "כי" "כי" אנו מנענעים לדרום ולצפון, כפי הידוע שדרום הוא רוח החכמה וצפון הוא רוח העשירות – "הרוצה להחכים ידרים, להעשיר – יצפין" – והם בעצמם אינם תכליתיים, כמאמר הכתוב: "אל יתהלל החכם בחכמתו..."

באשר לאיטו, לדעת המחבר ינהג ככל אדם, לדעת הרמ"א יחליף את הידיים (תרנ"א ג' ס"ק ט"ז ו"ט). יש להצמיד את האתרוג אל ג' המינים בעת הנטילה והנענועים (שם י"א), ויזהר שלא יחצוץ הסידור בין ידו למינים. שכח לברך על נטילת הלולב, יוכל לברך טרם הנענועים, כי הנענוע הוא מן המצווה. ואם כבר נענע, לא יברך, (ובשע"צ הובאה דעה אחרת של הגר"א) (סקכ"א). לא יברך שהחיינו ביום הראשון, מברך בנטילה של היום שאחריו (תרמ"ד סק"ג).

הלל והושענות
בימי החג אומרים הלל שלם תוך שמחזיקים בארבעת המינים. ראוי להקפיד, כי ש"ץ יאמר לבדו את ארבעת פסוקי 'הודו' והציבור יענה אחרי כל פסוק 'הודו'. בפסוקי 'הודו' מנענעים בלולב. לדעת המחבר מנענעים רק בפסוק 'הודו'. אין מנענעים כשעונים 'הודו' בפסוקים האחרים. לדעת הרמ"א מנענע ש"ץ בשני הפסוקים 'הודו' ו'יאמר נא ישראל' והקהל מנענע בכל 'הודו' שעונים אחריו. כן מנענעים פעמיים במילים 'אנא ה' הושיעה נא'.

אמירת הושענות
לאחר סיום הלל, קודם קדיש תתקבל, מקיפים את הבימה פעם אחת, ובהושענא רבה 7 פעמים, עם הלולב והאתרוג, זכר למקדש שהיו מקיפים את המזבח, ויאחז את הלולב ביד ימין והאתרוג לשמאלו. אם קראו קודם בתורה יאמר ההושענות אחר קריאת התורה. קודם לתחילת הושענות נוהגים להעלות ספר תורה אחד על הבימה עד לסיום הושענות. כתב בקיצור שולחן ערוך (קלז, יא) שמשאירים את ארון הקודש פתוח עד אחר אמירת הושענות. בשעת הקפה אומרים את סדר הושענות. הסדר השנה: ביום שני: למען אמיתך, בשלישי: אבן שתיה, ברביעי: אערון שועי, בחמישי: אום אני חומה, בשישי: אל למושעות, בשבת: אום נצורה. בראשון: אדון המושיע – אבל בגלל שזה הושענא רבה אומרים את כל הושענות.

מי שאין לו ארבעה מינים אינו מקיף את הבימה כשאומר הושענות. אבל על אביו או אמו, כל י"ב חודש, ועל שאר קרוביו כל ל' יום אינו מקיף את הבימה בעת אמירת הושענא. כדי שלא יראה אבלותו בפרסיה מהדרים שהאבל יהיה מחזיק את ספר התורה בשעת הקפת הבימה.

קריאה בתורה בחג
מוציאים 2 ספרים לקריאת התורה. בראשון 5 קוראים בפרשת אמור (ויקרא כב, כז). בשני קורא למפטיר בפרשת פנחס (במדבר כט, יב). ההפטרה: "הנה יום בא" (זכריה יז, א).

תפילת חול המועד:
אין מניחים תפילין. בשחרית מתפללים תפילת חול ומוסיפים יעלה ויבוא. אומרים הלל שלם, הושענות, קריאה בתורה ותפילת מוסף. השוכח יעלה ויבוא בחול המועד: אם נזכר טרם עקר רגליו – חוזר לרצה, ומרצה מתפלל עד סיום התפילה כולל יעלה ויבוא. לאחר שעקר רגליו, וגם אם נזכר אחר מוסף, יחזור לתחילת תפילת העמידה (משנה ברורה תכב, ד). עבר זמן שחרית – ישלימנה במנחה. שליח ציבור ששכח יעלה ויבוא בחזרת הש"ץ, אם נזכר טרם סיים שים שלום – חוזר לרצה (על פי הרמא במשנה ברורה שם), אבל הכהנים לא ישאו כפיהם בשנית (שר"ת הר צבי אורח חיים א, סה). המתפלל בטעות בחול המועד תפילת יום טוב – חוזר ומתפלל כראוי.

קריאה בתורה בחול המועד
קוראים בתורה בקרבנות החג שבפרשת פנחס, קוראים לארבעה קוראים רק בפסוקי הקרבן של אותו יום. לכל הקוראים קורא אותו הדבך. מי שמעט כבר את הראשון אינו פטור מהשאר וחייב בשמיעת כל הקוראים.

שבת חול המועד סוכות
ערש"ק: פותחים ב"מזמור לדוד", ומדליגים חלק מהבתים ב"לכה דודי". לנוסח אשכנז פותחים ב"מזמור שיר ליום השבת".

שחרית: הלל, הושענות ולא נוטלים לולב. אין מקיפים את הבימה וגם לא מוציאים ספר תורה מהארון, רק פותחים את הארון. יש נוהגים לקרוא "קהלת". במגילה כשרה מברך "על מקרא מגילה" ו"שהחיינו". מוציאים 2 ספרי תורה. בראשון 7 קוראים בפרשת כי תשא (שמות לג, יב). בשני מפטיר בפרשת פנחס. ההפטרה: "והיה ביום ההוא" (יחזקאל לח, יח).

ראוי לשים לב: בשונה משבת חול המועד פסח שבו קורא ההפטרה מסיים הברכות וחותם: "מקדש השבת", בשבת חול המועד סוכות מסיים הברכות וחותם: "מקדש השבת וישראל והזמנים".

במנחה אין אומרים צדקתך.
במוצש"ק: בערבית אין אומרים ויהי נועם. אומרים ויתן לך. **מוצש"ק ליל הושענא רבה.** נוהגים לקיים תיקון ולהיות ערים לקריאת הוצאת פתקי "אמר טוב".

ההושענא רבה אחרי 'תיקון ליל הושענא רבה', בתפילת שחרית אומרים פסוקי דזמרה כנהוג בשבת ויום-טוב, אך אומרים גם 'מזמור לתודה' ומתפללים שמנה עשרה של חול. ביום זה מקיפים את הבימה שבע פעמים ומרבים בפיוטי הושענות (שתהא השנה ברוכה במים). יש הנוהגים להוציא לבימה 3 ספרי תורה ולא רק אחד כבשאר ימי חול המועד. האשכנזים נוהגים להניח את ארבעת המינים לפני 'תענה אמונים' ולוקחים בידם את הערבות. אחרי החזרת ספרי התורה להיכל אומר הש"ץ קדיש וחובטים את הערבות. לנוסח אשכנז חובטים אחרי הקדיש ובקהילות החסידים אחרי 'דאמירן בעלמא ואמרו אמן' לפני 'תתקבל'. אין לחבוט את הערבה כל עוד לא הוחזרו ספרי התורה להיכל. הספרדים נוהגים לחבוט הערבות אחרי 'עלינו' ואחריה אומרים 'הודה' הגדול ו'נשמח כל חי'.

שמחת תורה – וזאת הברכה
בהדלקת הנרות מברכין שהחיינו. ז' הקפות עם ספרי תורה. לאחר הקפות נוהגים לקרוא לתורה לשלשה "וזאת הברכה".
שחרית: הקפות, בקריאת התורה נוהגים לעלות את כל הקהל, בפרשת וזאת הברכה. חתנים, מפטיר "ביום השמיני". ההפטרה: "ויהי אחרי מות משה" (יהושע א, א). הזכרת נשמות, אב הרחמים (אף שיש ברית מילה).

תפילת גשם: "משיב הרוח ומוריד הגשם (גשם, ג בסוגל ולא בקמץ).

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **שפרה קרוטהמר ז"ל**, נפטרה ב- י"ד בתשרי תשמ"ז. יחי זכרה ברוך!